

פתח דבר

תפקיד המחנך או המחנכת בגיל הרך הוא תפקיד מורכב ביותר. מהות התפקיד היא לקיים יחסי גומלין נאותים עם ילדים וילדות צעירים, עם הורים, עם משפחות, עם אנשי צוות שונים ועם רשויות שונות. נוכח העובדה שבמערכות יחסי גומלין אלו לא תמיד אפשר לצפות מראש את התנהגותם של הפרטים השונים, התפקיד מאופיין בהתמודדות יום-יומית עם מצבי עמימות ועם אי-ודאות.

כדי לבצע תפקיד מורכב זה במקצועיות ובאופן נאות, נדרשת הכשרה רחבה ומעמיקה. בתכנית ההכשרה יש לכלול התייחסות למערכות השונות של יחסי הגומלין הן במישור התאורטי והן במישור המעשי, ולהציג בפני הסטודנטיות והסטודנטים מודלים שונים של שיתוף פעולה, של בניית מערכת יחסים דמוקרטית ושל התייחסות לפרט והקשבה לצרכיו. תכנית ההכשרה צריכה להכיר באופיו הדינמי של התפקיד ובמצבי העמימות הנובעים ממערכות יחסי הגומלין ולבחון ברציפות את תהליכי ההכשרה ואת התכנים הרלוונטיים לה.

בגיליון זה – העוסק בהיבטים שונים של הכשרה ושל הדרכה בגיל הרך – מוצגות פרספקטיבות חדשות על דרכי הוראה, גישות שונות בהדרכה ומודלים של יחסי גומלין בהכשרה. במאמרים השונים מוצגים רעיונות חדשניים ומקוריים של הכשרה והדרכה. בכל מאמר, בדרכו, מובא מענה לשאלה "כיצד מכשירים מחנכים ומחנכות לגיל הרך?"

ההשקפה הבסיסית הבאה לידי ביטוי בגיליון היא כי הידע הנצבר בתחום החינוך לגיל הרך בכלל, ובתחום ההכשרה בפרט, הוא תהליך של הבנייה משותפת של כל העוסקים בתחום, והגיליון כולו משמש במה למפגש בין רעיונות וגישות בהכשרה שהתפתחו במסלולי הגיל הרך במכללות שונות. בגיליון שלושה חלקים. חלקו הראשון של הגיליון עוסק בהדרכה ובהתנסות המעשית; מושם בו דגש על הדרכה שיתופית שבאמצעותה

המדריכות והמודרכות לומדות אלו מאלו ומבנות ידע חדש התורם לתאוריה ולפרקטיקה.

יעל דיין מתארת מודל לבניית יחסי גומלין דמוקרטיים בין סטודנטית למדריכה. במאמרו של תרצה לוי, תמר אילון, אסתר ורדיראט, זהבה כהן והדסה אילנברג מתואר מודל של קהילה לומדת שבה משתתפות סטודנטיות ומדריכות. סמדר גלילי מתייחסת לשינוי פדגוגי שנעשה בתוך בית ספר.

ההנחה הניצבת בבסיס מאמרים אלה היא כי יחסי הדרכה שיתופיים משמשים בעבור סטודנטיות ומחנכות מודל ליצירת יחסי גומלין שיתופיים ודמוקרטיים עם הילדים והילדות במסגרת החינוכית.

מאמרה של אורנה שניידר חותם את החלק הראשון בהצעה להכשרת גנות לילדים עד גיל שלוש בהתאם למתווה החדש ומתוך בחינת יחסי הגומלין בין מוסד ההכשרה למסגרות החינוכיות.

החלק השני של הגיליון כולל מאמרים המציעים דרכי הוראה מגוונות, המדגישות גם היבטים חברתיים ורגשיים בתהליך הלמידה. גם כאן ההנחה המרכזית המשותפת למאמרים היא שקיים תהליך מקביל: סטודנטיות וסטודנטים שיתנסו בלמידה חווייתית משמעותית שבה הם מעורבים ופעילים, יפנימו את מודל יחסי הגומלין בעבודתם, וכאשר יהיו מחנכים ומחנכות, יטפחו מודל זה.

יעל דיין ויהודה בר-שלום כותבים על שימוש בסיפורים בתור אמצעי הוראה. עמליה שך ורננה גרין-שוקרון כותבות על הוראת ספרות ילדים באמצעות פעילות חווייתית. תמר אשר מציעה דרכים לעורר בסטודנטים ובסטודנטיות מודעות לקיומם של פרטים ושל משפחות שונים מקבוצות מיעוט ומכוונת ספציפית אל קבוצת ההומוסקסואלים והלסביות.

החלק השלישי תורם לידע על ההכשרה באמצעות הצגת נקודות מבט נוספות. ניקול בן-נון מציגה את נקודת המבט של הגנות כמקור השפעה על קביעת יעדי הכשרה. יאסר עוואד, חאולה זועבי ומחמוד חליל בוחנים עמדות של סטודנטיות וסטודנטים עם כניסתם לתכנית ההכשרה ואת השפעתן של עמדות אלו על תכנון ההכשרה.

בכל אחד מהמאמרים בגיליון מודגש המרחב המוסרי שבו מתקיימת ההכשרה. הכותבות והכותבים מצהירים – בגלוי או בסמוי – על רצונם

להשפיע על סטודנטים ועל סטודנטיות ולהטמיע בהם ערכים הומניסטיים, דמוקרטיים, שיתופיים ופלורליסטיים שימשו להם בעתיד בסיס רעיוני ומוסרי לעבודתם עם ילדים וילדות צעירים.

אנו מקוות שהמאמרים בגיליון יתרמו לידע המקצועי הנצבר בתחום ההכשרה לגיל הרך וישמשו תשתית לדיון, לפיתוח ולתיעוד של גישות חינוכיות להכשרת סטודנטים וסטודנטיות בתחום זה.

המערכת מודה לכותבים ולכותבות ולמעריכים ולמעריכות של המאמרים, על ההשקעה הרבה בהכנת הגיליון.

יעל דיין ורויטל סלע-שיוביץ